

LIKOVNA TEORIJA

Predmetni izpitni katalog za splošno maturo ■

Predmetni izpitni katalog se uporablja od spomladanskega roka **2009**, dokler ni določen novi. Veljavnost kataloga za leto, v katerem bo kandidat opravljal maturo, je navedena v Maturitetnem izpitnem katalogu za splošno maturo za tisto leto.

ric

Državni izpitni center

1. UVOD	5
2. IZPITNI CILJI	6
3. ZGRADBA IN VREDNOTENJE IZPITA	8
3.1 Shema izpita	8
3.2 Tipi nalog in vrednotenje	9
3.3 Merila vrednotenja izpita in izpitnih delov	10
4. IZPITNE VSEBINE	13
5. KANDIDATI S POSEBNIMI POTREBAMI	19
6. LITERATURA	20
6.1 Študijska literatura za učitelje	20
6.2 Študijska literatura (po problemskih sklopih) za dijake	24
7. PRIMERI VPRAŠANJ	28
7.1 Primeri vprašanj in odgovorov za pisni izpit	28
7.2 Primeri vprašanj za ustni izpit	39

1. UVOD

Predmetni izpitni katalog za splošno maturo za izbirni predmet LIKOVNA TEORIJA vsebuje v poglavju Izpitne vsebine naslednja temeljna področja:

A/ Uvod v likovno teorijo in likovno oblikovanje

B/ Likovne izrazne prvine ali elementi

C/ Likovna morfologija

D/ Barvna teorija

E/ Likovna kompozicija

Vsebine izbirnega predmeta splošne mature LIKOVNA TEORIJA se v umetniški gimnaziji likovne smeri obravnavajo v okviru predmeta LIKOVNA TEORIJA in likovno praktičnih strokovnih predmetov: risanje, slikanje, predstavitevne tehnike in plastično oblikovanje.

Priprava na splošno maturo poteka v okviru strokovno-teoretičnih predmetov v umetniški gimnaziji likovne smeri.

Pri izdelavi predmetnega izpitnega kataloga za splošno maturo za predmet LIKOVNA TEORIJA smo upoštevali učne načrte strokovnih predmetov, katalog znanja za zaključni izpit predmeta likovna kultura in katalog znanja za oddelek ART & DESIGN univerze v Cambridgeu (Examination Syllabuses for 1994 and 1995). Upoštevali pa smo tudi vsebine, ki jih univerza zahteva pri sprejemnih izpitih.

Katalog ima enako zgradbo kot drugi izpitni katalogi za splošno maturo, le pri preverjanju znanja in ocenjevanju smo upoštevali nujne specifičnosti predmetnega področja. Pri tem smo likovni jezik obravnavali enako kot druge (verbalne) oblike izražanja.

Izpit se opravlja na eni ravni zahtevnosti.

Izpit je sestavljen iz pisnega in ustnega dela.

2. IZPITNI CILJI

Z notranjim in zunanjim preverjanjem vsebin iz predmetnega izpitnega kataloga za splošno matura se ugotavlja in preverja kandidatovo znanje ter razumevanje likovnoteoretske problematike, sposobnost analize in logične argumentacije ter njegovo sposobnost praktične kreativne uporabe likovnih spoznanj.

IZPITNI CILJI POSAMEZNIH DELOV IZPITA

Kandidat dokazuje svoje zmožnosti, znanje in kreativnost:

1. pri pisnem, teoretičnem delu izpita (Izpitna pola 1) z nalogami zaprtega – objektivnega tipa in nalogami polodprtega – delno objektivnega tipa
2. pri pisnem, likovnopraktičnem delu izpita (Izpitna pola 2) v nalogi odprtega tipa z likovno nalogo – izdelkom
3. z ustnim delom izpita pred šolsko maturitetno komisijo
4. z oddajo risarske mape / portfolio v oceno šolski maturitetni komisiji

Pri točki 1 kandidat lahko dokaže:

- poznavanje učne vsebine iz vseh vsebinskih sklopov kataloga
- razumevanje razlike med vizualnim in likovnim
- obvladovanje temeljnega likovnoteoretskega strokovnega izrazja
- sposobnost obnavljanja temeljnih teoretskih vsebin na pojmovni ravni
- razumevanje vloge in dometa likovnoteoretskega znanja
- svoje sposobnosti likovnega mišljenja
- svoje zmožnosti aplikacije likovnoteoretskega znanja na vsebinsko in tehnično manj zahtevnih oblikovalnih nalogah
- sposobnost uporabe temeljnih konceptualnih orodij za formalno analizo likovnih del na pisni ravni
- spretnost v uporabi zahtevanih likovnih orodij in materialov

Pri točki 2 kandidat lahko dokaže:

- sposobnost uporabe likovnoteoretskih spoznanj pri konkretnih oblikovnih situacijah
- sposobnost izluščiti likovno jedro neke oblikovalske naloge in sposobnost samostojnega zastavljanja likovnih ciljev
- znanje, kako v praksi sintetično uporabiti likovnoteoretska spoznanja
- poznavanje strokovnega izrazja ter analitičnega in likovnega mišljenja z utemeljitvijo pri pisni analizi likovne naloge – izdelka
- spretnosti v uporabi zahtevanih likovnih orodij in materialov
- likovnokreativne sposobnosti
- sposobnost izvirno in svojevrstno uporabiti likovnoteoretske zakonitosti

Pri točki 3 kandidat lahko dokaže:

- razumevanje in uporabo temeljnega likovnoteoretskega izrazja na ravni znanja in razumevanja
- zmožnost analize in logične argumentacije ter likovnega mišljenja
- poznavanje vsebinskih sklopov kataloga
- obvladovanje konceptualnih orodij za formalno analizo likovnih del na besedni ravni
- sposobnost prepoznavanja tistih likovnih izraznih sredstev, ki so temelj formalne organizacije likovnih del
- razumevanje vzročno-posledičnih odnosov med vizualnimi, prostorskimi in likovnimi pojavi
- sposobnost samostojne formalne analize temeljnih kompozicijskih odnosov na nekem likovnem delu oziroma reprodukciji
- zmožnost prostega govornega izražanja in odgovarjanja na vprašanja

Pri točki 4 kandidat lahko dokaže:

- sposobnost obvladovanja avtorske risbe kot likovnega izraza
- sposobnost primerjanja razumevanja snovi in predmeta likovne teorije ter njegovo aplikabilnost v področju risbe kot ustvarjalnega akta

3. ZGRADBA IN VREDNOTENJE IZPITA

3.1 SHEMA IZPITA

Pisni izpit

Izpitna pola	Čas reševanja	Delež pri oceni	Ocenjevanje	Pripomočki
1	75 minut	20 %	zunanje	nalivno pero ali kemični svinčnik, grafitne svinčnike različne trdote, barvne svinčnike, črne in barvne flomastre, radirko, šilček, ravnilo, dva trikotnika, šestilo, škarje in lepilo
2 – likovna naloga	165 minut	50 %	zunanje	nalivno pero ali kemični svinčnik, grafitne svinčnike različne trdote, barvne svinčnike, črne in barvne flomastre, radirko, šilček, ravnilo, dva trikotnika, šestilo, škarje in lepilo Na izpitu kandidat prejme dva (A4) lista šelešamerja in dva konceptna lista ter obvezno delovno gradivo, ki jo vsebina naloge zahteva. Navedeno gradivo je priloga izpitne pole 2.

Ustni izpit

	20 minut	30 %	notranje	nalivno pero ali kemični svinčnik, grafitne svinčnike različne trdote, barvne svinčnike, črne in barvne flomastre, radirko, šilček, ravnilo, dva trikotnika, šestilo, škarje in lepilo Na izpitu kandidat prejme slikovne predloge in konceptni list. 15 minut priprave za odgovor.
--	----------	------	----------	---

3.2 TIPI NALOG IN VREDNOTENJE

Izpitna pola 1

Tipi nalog

Kombinacija 5 nalog z barvno prilogo zaprtega – objektivnega tipa in polodprtega – delno objektivnega tipa

Vrednotenje

Število točk posameznim vprašanjem se določi vsako leto sproti glede na zahtevnost. Skupna vsota 60 točk v Izpitni poli 1 predstavlja 20 % celotnega izpita.

Izpitna pola 2

Tipi nalog

Ena naloga odprtega tipa
Likovna naloga – izdelek

Vrednotenje

Likovna naloga je ovrednotena s 50 točkami (50 % izpita):
– 25 točk kreativnost
– 10 točk upoštevanje zahtev naloge in uporabe likovnoteoretskega znanja
– 5 točk tehnična izvedba
– 10 točk zagovor naloge

Ustni izpit

Tipi nalog

Dve vprašanji s slikovnim gradivom: eno vprašanje, ki preverja znanje in razumevanje; eno vprašanje, ki preverja kandidatovo sposobnost analize in logične argumentacije. Zagovor risarske mape/portfolia.

Vrednotenje

Odgovori na vprašanja so ovrednoteni z največ 18 točkami (20 % izpita): 8 točk za eno vprašanje, ki preverja znanje in razumevanje, ter 10 točk za eno vprašanje, s katerim se preverjajo kandidatova sposobnost analize in logične argumentacije. Risarska mapa/portfolio z zagovorom je ovrednotena z največ 12 točkami (10 % izpita).

3.3 MERILA VREDNOTENJA IZPITA IN IZPITNIH DELOV

Shema vrednotenja izpitnih delov po kognitivnih ravneh

Del izpita	Vrednotenje pri maturi	Teža ciljev					
		A znanje z razumevanjem		B analiza, logična argumentacija		C praktična uporaba in sinteza spoznanj	
		točk	%	točk	%	točk	%
Izpitna pola 1	20 % – 20 točk	10	50	10	50		
Izpitna pola 2	50 % – 50 točk					50	100
Ustni izpit	30 % – 30 točk	8	30	10	35	12	35
SKUPAJ	100 % – 100 točk	20		30		50	

Merila ocenjevanja

■ Pisni izpit

Izpitna pola 1: Teoretična naloga

Merila za ocenjevanje odgovorov na pet teoretičnih vprašanj se oblikujejo za vsako Izpitno polo 1 posebej. Oblikujejo jih sestavljavci vprašanj.

Izpitna pola 2: Likovna naloga – izdelek

Likovna naloga v Izpitni poli 2 je praktični del pisnega izpita, v katerem se preverjajo oblikotvorne in kreativne sposobnosti ter tehnične spretnosti kandidatov. Ti pri likovni nalogi uporabljajo različne oblikovalske prijeme, likovne tehnike, sredstva in materiale, gradiva in pripomočke.

Likovna naloga se vrednoti po naslednjih štirih merilih: kreativnost, upoštevanje zahtev naloge in uporaba likovnoteoretskega znanja, tehnična izvedba, zagovor likovne naloge – izdelka.

a) Kreativnost (25 točk)

Merilo kreativnosti se kaže v izboru oblik v kompoziciji znotraj zahtev naloge. **Pojem oblika je tu mišljen v morfološkem in sintaktičnem smislu in ne zgolj kot likovni element.** Na kompozicijski ravni pa se kreativnost kaže v stopnji sinteze oblik v celoto.

Od 0 do 5 točk dobi kandidat, čigar izbor oblik je neizviren. Prav tako je nezanimivo njihovo medsebojno učinkovanje.

Od 6 do 10 točk dobi tisti kandidat, čigar izbor oblik je manj izviren, medsebojno učinkovanje oblik v kompoziciji je povprečno domiselno.

Od 11 do 15 točk dobi kandidat, čigar izbor oblik je domiselnejši, medsebojno učinkovanje oblik v kompoziciji je izvirnejše.

Od 16 do 20 točk dobi kandidat, čigar izbor in medsebojno učinkovanje oblik v kompoziciji sta izpeljana s smiselno uporabo kakega od kompozicijskih načel. Kompozicija kaže na višjo stopnjo ustvarjalnosti, zato preseneča.

Od 21 do 25 točk dobi kandidat, čigar izbor in medsebojno učinkovanje oblik v kompoziciji zelo presenečata in kažeta na visoko stopnjo ustvarjalnosti.

b) Upoštevanje zahtev naloge in uporaba likovnoteoretskega znanja (10 točk)

Od 0 do 2 točki dobi kandidat, ki ne upošteva zahtev naloge in ne uporablja likovnoteoretskega znanja.

Od 3 do 4 točke dobi kandidat, ki ne upošteva vseh zahtev naloge in izkazuje skromnejše likovnoteoretsko znanje.

Od 5 do 6 točk dobi kandidat, ki upošteva vse zahteve naloge. V konkretni oblikotvorni situaciji (likovni nalogi) pokaže zadovoljivo likovnoteoretsko znanje.

Od 7 do 8 točk dobi kandidat, ki upošteva vse zahteve naloge. V konkretni oblikotvorni situaciji (likovni nalogi) dokaže višjo raven likovnoteoretskega znanja.

Od 9 do 10 točk dobi kandidat, ki upošteva vse zahteve naloge. V konkretni oblikotvorni situaciji (likovni nalogi) dokaže zelo dobro likovnoteoretsko znanje.

c) Tehnična izvedba (5 točk)

0 točk dobi kandidat za malomaren izdelek.

Od 2 do 3 točke dobi kandidat, ki upošteva likovno tehniko, opaziti je še nedoslednosti v izvedbi.

Od 4 do 5 točk dobi kandidat, ki je dosleden v tehnični izvedbi likovnega izdelka.

d) Zagovor izdelka (10 točk)

Kandidat naj bi v zagovoru znal pojasniti uporabo likovnih izraznih sredstev v svoji kompoziciji, t. j. likovnih elementov, spremenljivk in kompozicijskih načel. Kandidat naj bi znal pojasniti razvoj, nastajanje in sintakso oblik v kompoziciji. Zagovor izdelka ne zahteva pojasnjevanja tehnične izvedbe izdelka.

Od 1 do 2 točki dobi kandidat, ki navede eno ali več lastnosti oblik, uporabljenih v kompoziciji. Nekatere izmed njih so nebitne.

Od 3 do 4 točke dobi kandidat, ki samo navede bistvene lastnosti oblik, uporabljenih v kompoziciji.

Od 5 do 6 točk dobi kandidat, ki poleg pomembnih lastnosti oblik, uporabljenih v kompoziciji, zadovoljivo opiše način njihove ureditve v kompoziciji.

Od 7 do 8 točk dobi kandidat, ki poleg pomembnih lastnosti oblik navede in opiše uporabljena kompozicijska načela smiselno in razumljivo ter na višji ravni.

Od 9 do 10 točk dobi kandidat, ki poleg pomembnih lastnosti oblik na visoki ravni izčrpno, smiselno in razumljivo predstavi in opiše vsa uporabljena kompozicijska načela.

■ Ustni izpit

Kandidat ob pristopu k ustnemu izpitu odda komisiji v oceno mapo 10-ih osebnih risb/portfolio v formatu od A3 do B2 in pisno potrdilo mentorja o jamstvu avtorstva likovnih izdelkov.

Ustni izpit sestavljata dve vprašanji, od tega eno, ki preverja znanje in razumevanje (A-raven), ter eno vprašanje, s katerim se ugotavljajo kandidatova sposobnost analize in logične argumentacije (B-raven).

Mapa risb/portfolio:

0 točk dobi kandidat, ki ne odda popolne mape 10-ih risb.

Od 1 do 4 točke dobi kandidat, ki delno obvlada osnovne elemente risarske tehnike in pomanjkljivo zagovarja lastne likovne izdelke.

Od 5 do 7 točk dobi kandidat, ki obvlada disciplino risbe in pravilno utemelji lastne likovne izdelke.

Od 8 do 10 točk dobi kandidat, ki jasno in nazorno tvori svoj risarski izraz in zelo dobro zagovarja lastne likovne izdelke.

Od 11 do 12 točk dobi kandidat, ki izjemno obvladuje risarsko disciplino z ustvarjalnim izrazom in odlično, suvereno zagovarja lastno mapo risb.

Vprašanje A ravni:

0 točk dobi kandidat, ki ne pozna temeljnega likovnoteoretskega strokovnega izrazja (terminologije) in ni sposoben obnoviti osnovnih likovnoteoretskih vsebin.

Od 1 do 3 točke dobi kandidat, ki nekoliko pozna temeljno likovnoteoretsko strokovno izrazje, prav tako manj dobro pozna osnovne likovnoteoretske vsebine.

Od 4 do 6 točk dobi kandidat, ki pozna temeljno likovnoteoretsko strokovno izrazje in zna na pojmovni ravni obnoviti osnovne likovnoteoretske vsebine.

Od 7 do 8 točk dobi kandidat, ki zelo dobro pozna temeljno likovnoteoretsko strokovno izrazje in zna na pojmovni ravni izredno dobro obnoviti likovnoteoretske vsebine.

Vprašanje B ravni:

0 točk dobi kandidat, ki ne zna razložiti vzročno-posledičnih povezav med likovnimi (prostorskimi) pojavi. Odgovori niso logično utemeljeni (argumentirani).

Od 1 do 2 točki dobi kandidat, ki pomanjkljivo razloži vzročno-posledične povezave med likovnimi (prostorskimi) pojavi. Odgovori so nekoliko logično utemeljeni.

Od 3 do 5 točk dobi kandidat, ki zadovoljivo razloži vzročno-posledične povezave med likovnimi (prostorskimi) pojavi. Logična utemeljitev odgovorov je na zadovoljivi ravni.

Od 6 do 8 točk dobi kandidat, ki je sposoben razložiti vzročno-posledične povezave med likovnimi (prostorskimi) pojavi in jih smiselno uporabiti pri analizi slikovnega gradiva. Logična utemeljitev odgovorov in analiza sta na višji ravni.

Od 9 do 10 točk dobi kandidat, ki je sposoben dobro razložiti vzročno-posledične povezave med likovnimi (prostorskimi) pojavi, jih smiselno uporabiti pri analizi slikovnega gradiva in celostno interpretirati. Logična utemeljitev odgovorov in analiza sta na zelo visoki ravni.

4. IZPITNE VSEBINE

■ A/ UVOD V LIKOVNO TEORIJO IN LIKOVNO OBLIKOVANJE

1. Predmet likovne teorije in njena vloga v likovni praksi

- a) Likovna teorija kot gramatika likovnega izražanja
- b) Kratek pregled zgodovinskega razvoja likovne teorije kot vede
- c) Področja likovne teorije
- č) Vloga likovne teorije v likovni praksi

2. Panoge likovne umetnosti in njihovi medsebojni funkcionalni odnosi

- a) Informativni pregled področij likovne ustvarjalnosti in njihovih elementarnih terminologij
- b) Panoge ploskovnega in prostorskega likovnega oblikovanja ter njihove produktivne metodologije (likovne tehnike)
- c) Posebnosti in medsebojne povezave likovnih panog

3. Odnos med vizualnim in likovnim

- a) Odnos med gledanjem in videnjem oz. odnos med vizualnim in likovnim mišljenjem
- b) Odnos med videzom in njegovo prostorsko organizacijo

4. Likovna umetnost kot oblika komunikacije

- a) Komunikacijski vidiki likovnih del
- b) Vizualne komunikacije

IZPITNI CILJI

Kandidati morajo biti sposobni:

- a) razumeti predmet likovne teorije in njeno vlogo v likovni praksi,
- b) poznati panoge likovne umetnosti, njihovo temeljno terminologijo in značilnosti njihovih produktivnih metodologij,
- c) razumeti razliko med vizualnim in likovnim,
- č) razumeti komunikacijske aspekte ter posebnosti likovnega izražanja in likovnih izdelkov.

■ B/ LIKOVNE IZRAZNE PRVINE ALI ELEMENTI

1. Likovni element SVETLO-TEMNO

- a) Temeljna likovna vsebina
- b) Svetlo-temno v slikarstvu (ton, valeur) in v kiparstvu (konkavnost, konveksnost in reliefnost)
- c) Modelacija (logika svetlosti in senc) in gramatika svetlostnih ekranov

2. Likovni element BARVA

- a) Temeljna likovna značilnost in vrednost barve kot likovne izrazne prvine
- b) Barvne dimenzije
- c) Barvna sistematika in barvno mešanje (splošno)
- č) Barva in ploskev
- d) Barva in oblika
- e) Način modulacije

3. Likovni element TOČKA

- a) Temeljna likovna vsebina in funkcija točke
- b) Točkovne modalitete
- c) Možne likovne uporabe točkastih tvorb
 - Zakonitosti točkovnega orisovanja oblik
 - Točka in ploskev
 - Točka in likovni prostor (rastri in gostota)
 - Točka v tridimenzionalnem prostoru

4. Likovni element LINIJA

- a) Likovna vsebina in funkcija linije
- b) Linearne modalitete (aktivna, medialna, pasivna)
- c) Možne likovne uporabe linije
 - Linija in oblika
 - Linija in likovni izraz
 - Linija in prostorska iluzija (linearna perspektiva)

5. Likovni element OBLIKA

- a) Odnos materija-oblika-vsebina v likovnem oblikovanju
- b) Česa nas v likovnem smislu lahko nauči morfologija naravnih oblik
- c) Razredi oblik in njihove minimalne semantične vrednosti
- č) Členjenje in medsebojno kombiniranje oblik: aditivnost in subtraktivnost

6. Likovni element PLOSKEV

- a) Likovni značaj ploskve in ploskovitih oblik
- b) Slikovna ploskev in format
 - Polje sil v formatu
 - Načela likovne orientacije v formatu
- c) Ploskev in tridimenzionalni prostor (elementi kubične organizacije, plašči, vrtenine)

7. Likovni element PROSTOR

- a) Naravni prostor in struktura prostorske orientacije
- b) Vrste akcijskih prostorov (pragmatični, zaznavni, eksistenčni, kognitivni, logični in ekspresivni prostor)

- c) Razlika med naravnim in likovnim prostorom
- č) Likovni prostor
 - Slikovni prostor (slikovna ploskev in format)
 - Prostorski ključi
 - Linearna perspektiva
 - Tridimenzionalni likovni prostor (kiparstvo, arhitektura in tridimenzionalno oblikovanje)

IZPITNI CILJI

Kandidati morajo:

- a) poznati temeljno likovno vsebino oziroma oblikotvorni namen vseh likovnih elementov,
- b) razlikovati orisne in orisane likovne prvine ter poznati njihovo vlogo v likovnem prakticiranju,
- c) razlikovati likovne od kompozicijskih elementov,
- č) poznati konkretne modalitete likovnih izraznih prvin in njihove sistematične prikaze,
- d) poznati in znati uporabljati temeljna načela operiranja z likovnimi elementi.

■ C/ LIKOVNA MORFOLOGIJA

1. Likovne spremenljivke (variable)

- a) Oblikotvorna funkcija likovnih spremenljivk
- b) Likovna spremenljivka VELIKOST
- c) Likovna spremenljivka TEŽA
- č) Likovna spremenljivka POLOŽAJ
- d) Likovna spremenljivka SMER
- e) Likovna spremenljivka ŠTEVILO
- f) Likovna spremenljivka GOSTOTA
- g) Likovna spremenljivka TEKSTURA

2. Odnos med obliko in vsebino v likovni produkciji

- a) Meje površin in teles
- b) Oblika in organizacija površin in teles
- c) Oblika kot funkcija oz. zunanji izraz vsebine

3. Morfologija naravnih oblik

- a) Naravne oblike kot izraz oblikotvornih sil
- b) Konstruktivna organizacija naravnih oblik
- c) Elementarne oblike in njihova likovna uporaba
 - Aditivnost ali dodajanje
 - Subtraktivnost ali členjenje

4. Oblika kot nosilec informacije in izraza v likovni umetnosti

- a) Oblika kot informacija
- b) Izrazne vrednosti oblikovnih tipov
- c) Likovni dejavniki, ki vplivajo na izraz oblik
- č) Barva kot (notranja) likovna vsebina oblik
- d) Relacija oblika-lik-forma v likovni umetnosti

5. Odnos barva-(tridimenzionalna) oblika v likovnem oblikovanju

- a) Podobnosti in analogije med barvami in oblikami
- b) Odnos barva-oblika v ploskovnem oblikovanju
- c) Vpliv barvnih vzorcev na tridimenzionalno obliko

IZPITNI CILJI

Od kandidatov se pričakuje:

- a) poznavanje vloge likovnih spremenljivk v likovni praksi, poznavanje njihovih izraznih možnosti in medsebojnih odnosov v likovnem prostoru,
- b) praktično poznavanje odnosa med likovno vsebino in obliko kot njenim formalnim izrazom,
- c) poznavanje zakonitosti gradnje naravnih oblik (dobrodošla je povezava z znanjem, ki ga dijaki pridobijo pri predmetih, kot so fizika, kemija, biologija),
- č) poznavanje izraznih vrednosti oblikovnih tipov in uporaba tega poznavanja v praksi,
- d) poznavanje ekspresivnih analogij med barvami in oblikami in od tod izvirajočih možnih likovnih povezav med barvo in obliko.

■ D/ BARVNA TEORIJA

1. Psihofiziologija barvnega doživljanja

- a) Narava svetlobe
- b) Osnove psihofiziologije barvnega zaznavanja
- c) Subjektivnost barvnih zaznav
- č) Psihofiziološke zahteve barvnega doživljanja: potreba po kontrastih in potreba po optični izravnavi kontrastov v nekromatičnem

2. Barvna sistematika: smisel in oblike

- a) Bazične barvne dimenzije
- b) Barvni krog in barvno mešanje (aditivno, subtraktivno)
- c) Barvna sistematika barvnega telesa
 - Vrste barvnih teles
 - Organizacija barvnega reza
 - Likovni smisel in likovna uporaba barvnih rezov

3. Barvni kontrasti

- a) Kontrast barve k barvi
- b) Kontrast barvne kvantitete
- c) Kontrast barvne kvalitete
- č) Toplo-hladni kontrast
- d) Simultani in sukcesivni kontrast
- e) Komplementarni kontrast
- f) Svetlo-temni barvni kontrast

4. Osnove komponiranja barv

- a) Temeljni pogoji barvnih kompozicij
- b) Organizatorična načela barvnih kompozicij (Johannes Itten)

IZPITNI CILJI

Kandidati morajo biti sposobni:

- a) v grobih obrisih opisati in razložiti psihofiziološki proces vidnega, barvnega zaznavanja,
- b) razumeti zahteve, ki jih psihofiziološka organizacija vidnega zaznavanja postavlja na pot likovni produkciji (potreba po kontrastih in po izravnavi kontrastov),
- c) razumeti in obvladati barvo kot likovno izrazno prvino hkrati na materialni, čutni, emocionalni in miselni ravni,
- č) obvladati sistematiko barvnega kroga in barvnih teles teoretično in praktično, se pravi, razumeti njen smisel in jo znati praktično uporabljati,
- d) poznati vseh sedem barvnih kontrastov in njihove ekspresivne značilnosti,
- e) poznati vzročno-posledične odnose med barvnimi kontrasti,
- f) logično kombinirati barvne kontraste v oblikovanju barvnih aranžmajev,
- g) poznati temeljne zakonitosti komponiranja barv,
- h) praktično izvesti barvno kompozicijo s konsistentno strukturno zasnovo.

■ E/ LIKOVNA KOMPOZICIJA

1. Pojem in ravni likovne kompozicije

- a) Pojem likovne kompozicije
- b) Ravni likovne kompozicije
 - Mera (intervali, sorazmerja)
 - Ritem (ponavljanje, napetost, gibanje)
 - Ravnovesje (statično, dinamično)
 - Harmonija, kontrast in enotnost
- c) Medsebojni odnosi likovnih prvin v kompoziciji

2. Odnos med likovnimi prvinami in kompozicijskimi elementi

3. Temeljna načela zagotavljanja enotnosti v likovni kompoziciji

- a) Načelo bližine
- b) Načelo repeticije
- c) Načelo kontinuiranja
- č) Načelo enotnosti s spremembami

4. Polje sil v formatu in iz njega izhajajoče likovne regulative

- a) Struktura polja sil v formatu
- b) Odnos med centrom in periferijo v formatu
- c) Format in kadriranje

5. Konstruktivna načela likovne kompozicije na temelju polja sil v formatu

- a) Likovna kompozicija kot organizacija celovitosti likovnega prostora
- b) Načelo diagonalnih mrež
 - Likovna kompozicija kot sistem odnosov
 - Intervali, proporci in odnosi v likovnem prostoru
 - Vloga diagonalnih mrež v likovni kompoziciji
- c) Načelo zlatega reza, modul, modulator ...
 - Zlati rez v naravi in likovni umetnosti
 - Načrtovanje zlatega reza
 - Likovna uporaba zlatoreznih sorazmerij
 - Sistemi zlatoreznih sorazmerij

IZPITNI CILJI

Kandidati morajo biti sposobni:

- a) razumeti sintetično oziroma sintaktično funkcijo likovnega komponiranja,
- b) mišljenja v likovnih odnosih,
- c) poznati in praktično uporabljati načela zagotavljanja enotnosti v likovni kompoziciji,
- č) razumeti in na praktični način obvladati polje sil v formatu,
- d) določiti kompozicijski kader tako, da ustreza izbrani oziroma želeni likovni vsebini,
- e) uporabljati diagonalne mreže v praktičnem oblikovanju kompozicij,
- f) načrtati zlatorezno sorazmerje in ga razširiti v (bolj ali manj obsežen) sistem zlatoreznih sorazmerij.

5. KANDIDATI S POSEBNIMI POTREBAMI

Zakon o maturi v 4. členu določa, da kandidati opravljajo maturo pod enakimi pogoji. Kandidatom s posebnimi potrebami, ki so bili usmerjeni v izobraževalne programe z odločbo o usmeritvi, v utemeljenih primerih pa tudi drugim kandidatom (poškodba, bolezen), se lahko glede na vrsto in stopnjo primanjkljaja, ovire oziroma motnje prilagodi način opravljanja mature in način ocenjevanja znanja.

Možne so naslednje prilagoditve:

1. opravljanje mature v dveh delih, v dveh zaporednih rokih;
2. podaljšanje časa opravljanja maturitetnega izpita (tudi odmorov, možno je več krajših odmorov);
3. prilagojena oblika izpitnega gradiva (npr. Braillova pisava, povečava, kjer je prevod vprašanj nemogoč, zapis izpitnega gradiva na disketi ...);
4. poseben prostor;
5. prilagojena delovna površina (dodatna osvetlitev, možnost dviga ...);
6. uporaba posebnih pripomočkov (Braillov pisalni stroj, ustrezna pisala, folije za pozitivno risanje ...);
7. izpit s pomočnikom (npr. pomočnik bralec ali pisar);
8. uporaba računalnika;
9. prirejeni ustni izpit in izpit slušnega razumevanja (oprostitev, branje z ustnic, prevajanje v znakovni jezik);
10. prilagoditev opravljanja praktičnega dela maturitetnega izpita (npr. prilagoditev opravljanja seminarske naloge, vaj);
11. prilagojen način ocenjevanja (npr. napake, ki so posledica kandidatove motnje, se ne upoštevajo, pri ocenjevanju zunanji ocenjevalci sodelujejo s strokovnjaki za komunikacijo s kandidati s posebnimi potrebami).

6. LITERATURA

6.1 ŠTUDIJSKA LITERATURA ZA UČITELJE

Pri pripravi na splošno maturo kandidati uporabljajo učbenike in učna sredstva, ki jih je potrdil Strokovni svet Republike Slovenije za splošno izobraževanje. Potrjeni učbeniki in učna sredstva so zbrani v **Katalogu učbenikov za srednjo šolo**, ki je objavljen na spletni strani Zavoda Republike Slovenije za šolstvo www.zrss.si.

A/ UVOD V LIKOVNO TEORIJO

BUTINA, Milan: *Elementi likovne prakse*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1982.

BUTINA, Milan: *Slikarsko mišljenje. Od vizualnega k likovnemu*, Cankarjeva založba, Ljubljana 1984.

BUTINA, Milan: *K problematiki definicije likovnega jezika*, Likovne besede 3, Ljubljana 1987, str. 21–29.

BUTINA, Milan: *O odnosu (likovna) umetnost-estetika*, Sodobnost št. 12, Ljubljana 1988, str. 1190–1199.

BUTINA, Milan: *Likovna umetnost in teorija komunikacij*, Likovne besede 14, 15, 16, Ljubljana 1990, str. 13–20.

ECO, Umberto: *Kultura, informacija, komunikacija*, Nolit, Beograd 1973.

KLEE, Paul: *Notebooks*, Vol. 1, *The Thinking Eye*, Lund Humphries, London 1961.

KANDINSKI Vasilij: *Od točke do slike*, Cankarjeva založba, Ljubljana 1985.

MUHOVIČ, Jožef: *Vstop v likovno logiko I/II*, Akademija za likovno umetnost, Ljubljana 1986.

MUHOVIČ, Jožef: *Likovna teorija – mlinski kamen ali krilati Pegaz?*, Likovne besede 8–9, Ljubljana 1988, str. 23–25.

MUHOVIČ, Jožef: *Razmislek o mestu in vlogi likovne teorije v likovni praksi*, Likovne besede 14, 15, 16, Ljubljana 1990, str. 36–47.

MUHOVIČ, Jožef: *Razmislek o mestu in vlogi teorije v umetnosti*, Anthropos IV–V, Ljubljana 1991, str. 186–210.

MUHOVIČ, Jožef: *Formalisierung, Formalität un Formalismus in der (bildenden) Kunst*, zbornik mednarodnega kolokvija "Formalism", Slovensko društvo za estetiko, Ljubljana 1992, str. 70–85.

MUHOVIČ, Jožef: *Likovno mišljenje in likovna pojmovnost*, Anthropos I–II, Ljubljana 1992, str. 32–51.

RUDER, Emil: *Tipografija/Typographie*, Partizanska knjiga, Ljubljana 1977.

B/ LIKOVNE IZRAZNE PRVINE ALI ELEMENTI

ARNHEIM, Rudolf: *Umetnost i vizuelno opažanje, Psihologija stvaralačkog gledanja* (druga izdaja), Univerzitet umetnosti, Beograd 1987.

BUTINA, Milan: *Elementi likovne prakse*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1982.

BUTINA, Milan: *Območje in hierarhija temeljnih likovnih prvin*, Sinteza 33, 34, 35, Ljubljana 1975, str. 120–128.

BUTINA, Milan: *Slikarsko mišljenje. Od vizualnega k likovnemu*, Cankarjeva založba, Ljubljana 1984.

ITTEN, Johannes: *Kunst der Farbe*, Ravensburg 1972, Otto Maier Verlag (tudi shr. prevod: *Umetnost boje*, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Beograd 1987).

ITTEN, Johannes: *Design and Form*, Thames and Hudson, London 1975.

KLEE, Paul: *Notebooks*, Vol. 1, *The Thinking Eye*, Lund Humphries, London 1961.

KLEE, Paul: *Notebooks*, Vol. 2., *The Nature of the Nature*, Lund Humphries, London 1970.

MATISSE, Henri: *Farbe und Gleichnis*, Fischer Bücherei, 1961.

MUELLER, C. G., RUDOLPH M. et al.: *Svetloba in vid*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1970.

NORBERG-SCHULZ, Christian: *Existence, Form, Space and Architecture*, Praeger Publisher, New York 1971.

PAWLIK, Johannes: *Theorie der Farbe*, Du Mont Schauberg, Köln 1971.

C/ LIKOVNA MORFOLOGIJA IN LIKOVNE SPREMENLJIVKE ALI VARIABLE

ARNHEIM, Rudolf: *Umetnost i vizuelno opažanje. Psihologija stvaralačskog gledanja*, Univerzitet umetnosti, Beograd 1988.

BERGER, René: *Scoperta della pittura*, Il Saggiatore, Milano 1960.

COLIER, Graham: *Form, Space and Vision. Discovering Design Through Drawing*, Prentice Hall Inc, New York 1970.

DIDEK, Zoran: *Raziskovanje oblikotvornosti*, DDU Univerzum, Ljubljana 1982.

FISCHER, Fred: *Der Wohnraum*, Artemis Verlag, Zürich 1965.

GARRET, Lillian: *Visual Design. A Problem Solving Approach*, Reinhold Publishing Corporation, New York 1967.

GRENOUGH, Horatio: *Form and Function*, Berkeley, Los Angeles 1947.

GROSSER, Maurice: *The Painter's Eye*, Holt, Reinhart and Winston, New York 1963.

GUILLAME, Paul: *La Psicologia della Forma*, Editrice Universitaria, Firenze 1963.

IVINS, William: *Art and Geometry*, Dover Publications, New York 1964.

KEPPES, Gyorgy (edit.): *Structure in Art and in Science*, George Braziller, New York 1964.

KEPES, Gyorgy (edit.): *The Man-made Object*, George Braziller, New York 1966.

MOHOLY-NAGY, Laszlo: *Vom Material zu Architektur*, Neue Bauhausbücher, Mainz 1968.

THOMPSON, D'Arcy: *On Growth and Form*, Cambridge University Press, Cambridge 1971.

D/ BARVNA TEORIJA

- ADLEŠIČ, Miroslav: *Svet svetlobe in barv*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1957.
- ALBERS, Josef: *Interaction of Color*, Du Mont Buchverlag, Köln 1970.
- ALBRECHT, Hans Joachim: *Farbe als Sprache*, Du Mont Buchverlag, Köln 1974.
- ARNHEIM, Rudolf: *Umetnost i vizuelno opažanje. Psihologija stvaralačkog gledanja*, Univerzitet umetnosti, Beograd 1988.
- BOULOGNE, Daniel: *Les raisons de la couleur dans les espaces de vie et de travail*, Éditions alternatives, Paris 1985.
- BUTINA, Milan: *Slikarsko mišljenje. Od vizualnega k likovnemu*, Cankarjeva založba, Ljubljana 1984.
- GABO, Naum: *Of Diver's Art*, Pantheon Books, New York 1962.
- ITTEN, Johannes: *Umetnost barve*, Založba Reichman, 1999.
- ITTEN, Johannes: *Kunst der Farbe*, Ravensburg 1972, Otto Maier Verlag (tudi shr. prevod: *Umetnost boje*, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Beograd 1987).
- KÜPPERS, Harald: *Farbe. Ursprung, Systematik, Anwendung*, Callway Verlag, München 1973.
- KÜPPERS, Harald: *Das Grundgesetz der Farbenlehre*, Du Mont Schauberg, Köln 1978.
- KÜPPERS, Harald: *Die Logik der Farbe. Theoretische Grundlagen der Farbenlehre*, Callway, München 1981.
- LÜSCHER, Max: *The Lüscher Colour Test*, Pantheon Books, London 1971.
- LÜSCHER, Max: *Psychologie der Farben*, Test Verlag, Basel 1987.
- MATISSE, Henri: *Farbe und Gleichnis*, Fischer Bücherei, Frankfurt-Hamburg 1961.
- MUELLER, C. G., RUDOLPH, Mae et al.: *Svetloba in vid*, Mladinska knjiga (zbirka Life), Ljubljana 1970.
- PAVLOVIČ, Zoran: *Svet boje*, Univerzitet umetnosti, Beograd 1977.
- PAWLIK, Johannes: *Theorie der Farbe*, Du Mont Schauberg, Köln 1969.
- TRSTENJAK, Anton: *Človek in barve*, LDDU Univerzum, Ljubljana 1987.

E/ LIKOVNA KOMPOZICIJA

- ARNHEIM, Rudolf: *Entropie und Kunst. Ein Versuch über Ordnung und Unordnung*, Du Mont Buchverlag, Köln 1979 (shr. prevod v reviji Život umjetnosti, str. 33–35).
- ARNHEIM, Rudolf: *Umetnost i vizuelno opažanje. Psihologija stvaralačkog gledanja*, Univerzitet umetnosti, Beograd 1987.
- ARNHEIM, Rudolf: *The Power of the Center*, UCLA, Berkeley 1982.
- ARNHEIM, Rudolf: *Anschauliches Denken. Zur Einheit von Bild und Begriff*, Du Mont Schauberg, Köln 1969.
- BERGER, René: *Scoperta della pittura*, Il Saggiatore, Milano 1960.

- BUTINA, Milan: *Elementi likovne prakse*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1982.
- BUTINA, Milan: *Slikarsko mišljenje. Od vizualnega k likovnemu*, Cankarjeva založba, Ljubljana 1984.
- BUTINA, Milan: *Likovni jezik in estetika*, Anthropos V–VI, Ljubljana 1985, str. 28–35.
- BOULEAU, Charles: *Charpentés. La Géométrie secrète des peintres*, Éditions du Seuil, Paris 1963.
- COCULA, Bernard, PEYROUTET, Claude: *Sémantique de l'image. Pour une approche méthodique des messages visuels*, Librairie Delagrave, Paris 1969.
- CORBUSIER Le, *The Modulor*, Faber & Faber, London 1973.
- ITTEN, Johannes: *Bildanalysen*, Otto Maier Verlag, Ravensburg 1988.
- KEPPES, Gyorgy (edit.): *Structure in Art and in Science*, George Braziller, New York 1965.
- KEPES, Gyorgy (edit.): *Module, Simmetry, Proportion*, Studio Vista, London 1966.
- KLEE, Paul: *Notebooks*, Vol. 1, *The Thinking Eye*, Lund Humphries, London 1961.
- KLEE, Paul: *Notebooks*, Vol. 2., *The Nature of Nature*, Lund Humphries, London 1970.
- LAWLOR, Robert: *Sacred Geometry*, Thames and Hudson, London 1982.
- MUHOVIČ, Jožef: *Torišče likovne prakse. Razmislek o odnosu med površinsko in globinsko strukturo v likovnem oblikovanju in razmislek o hermenevtičnih konsekvencah, ki nam jih struktura tega odnosa narekuje*, Likovne besede 14, 15, 16, Ljubljana 1990, str. 7–12.
- PETROVIČ Djordje: *Teoretičari proporcija*, Gradjevinska knjiga, Beograd 1974.
- POORE, Henry R.: *Composition in Art*, Dover Publications, New York 1967.
- PURCE, Jill (1980): *The Mystic Spiral*, Thames and Hudson, New York 1980.
- ROTZLER, William: *Constructive Concepts*, Zürich 1977.
- THOMPSON, D'Arci: *On Growth and Form*, Cambridge University Press, Cambridge 1971.
- VAN DEN BROEK, André: *Philosophical Geomerty*, Sadhana Press, New York 1972.
- WILLARD, Claude-Jacques: *Le nombre d'or*, Ed. Magnard, Paris 1972.
- WOLCHONOK, Louis: *The Art of Three Dimmensional Design*, New York 1959.

Nove knjige in dodatna strokovna literatura

- BUTINA, Milan: *Uvod v likovno oblikovanje*, Debora d. o. o., Ljubljana 1997.
- BUTINA, Milan: *O slikarstvu*, Debora d.o.o., Ljubljana 1997.
- BUTINA, Milan: *Prvine likovne prakse*, Debora d. o. o., Ljubljana 1997.
- BUTINA, Milan: *Mala likovna teorija*, Debora d. o. o., Ljubljana 2000.
- ČADEŽ LAPAJNE, Dragica: *Od glave do portreta*, Debora d. o. o., Ljubljana 2000.

TRŠAR, Marijan: *Vasilij Kandinski, slikar in teoretik*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1997.

ZORNIK, Klavdij: *Likovna teorija*, skripta, Akademija za likovno umetnost, Ljubljana 1970.

Revija *Likovna vzgoja*, (letniki 1998, 1999, 2000, 2001), Debora d. o. o.

6.2 ŠTUDIJSKA LITERATURA (PO PROBLEMSKIH SKLOPIH) ZA DIJAKE

A) UVOD V LIKOVNO TEORIJU

BUTINA, Milan: *Elementi likovne prakse*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1982

- a) Likovni čuti, str. 66–75
- b) Vizualni sistem, str. 75–94
- c) Likovno opazovanje in likovno mišljenje, str. 162–193
- č) Vloga likovnih materialov in tehnik, str. 258–274

BUTINA, Milan: *Slikarsko mišljenje. Od vizualnega k likovnemu*, Cankarjeva založba, Ljubljana 1984

- a) Naravno in produktivno mišljenje, str. 5–9
- b) Vsakdanjost in vsakdanje mišljenje, str. 15–22
- c) Vsakdanje vizualno mišljenje in likovno produktivno mišljenje, str. 22–29

MUHOVIČ, Jožef: *Likovna teorija – mlinski kamen ali krilati Pegaz?*, Likovne besede 8–9, Ljubljana 1988, str. 23–25

B/ LIKOVNE IZRAZNE PRVINE ALI ELEMENTI

ARNHEIM, Rudolf: *Umetnost i vizuelno opažanje. Psihologija stvaralačkog gledanja* (druga izdaja), Univerzitet umetnosti, Beograd 1987

- a) Ravnoteža, str. 16–42
- b) Oblik, str. 42–86
- c) Forma, str. 86–135
- č) Prostor, str. 187–257
- d) Svetlost, str. 257–279
- e) Boja, str. 279–311
- f) Kretanje, str. 314–345
- g) Dinamika, str. 345–373
- h) Izraz, str. 373–389

BUTINA, Milan: *Elementi likovne prakse*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1982

Likovno pojmovno mišljenje, str. 193–258

BUTINA, Milan: *Območje in hierarhija temeljnih likovnih prvin*, Sinteza 33, 34, 35, Ljubljana 1975, str. 120–128

BUTINA, Milan: *Slikarsko mišljenje. Od vizualnega k likovnemu*, Cankarjeva založba, Ljubljana 1984

- a) Oko in svetloba, str. 55–65

- b) Kratak pregled fiziologije gledanja, str. 65–71
- c) Ureditev slikarskih barv, str. 71–82
- č) Svetlostne vrednosti, str. 111–128
- d) Meje površin in teles, str. 128–149
- e) Elementi dialektične konstrukcije oblik, str. 181–195
- f) Elementi dialektične konstrukcije prostora, str. 209–229
- g) Snovni nosilci v slikarstvu, str. 290–302

ITTEN, Johannes: *Kunst der Farbe*, Ravensburg 1972, Otto Maier Verlag (tudi shrv. prevod: *Umetnost boje*, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Beograd 1987)

KANDINSKI, Vasilij: *Od točke do slike*, Cankarjeva založba, Ljubljana 1985

KLEE, Paul: *Notebooks*, Vol. 1, *The Thinking Eye*, Lund Humphries, London 1961

- a) Orientation on the surface and in space. Articulation of the pictural whole, str. 39–59
- b) Line: middle, active, pasive, str. 103–123
- c) Line, plane and orientation in space, str. 123–151
- č) The organisation of differences into unity, str. 449–465
- d) The order and nature of pure colours, str. 465–467
- e) The relations between colours, str. 473–485
- f) The canon of colours totality, str. 465–499
- g) The law of totality on the colours surface, str. 499–509

MUELLER, C. G., RUDOLPH M. et al.: *Svetloba in vid*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1970

RUDER, Emil: *Tipografija/Typographie*, Partizanska knjiga, Ljubljana 1977

C/ LIKOVNA MORFOLOGIJA IN LIKOVNE SPREMENLJIVKE ALI VARIABLE

ARNHEIM, Rudolf: *Umetnost i vizuelno opažanje. Psihologija stvaralačkog gledanja*, Univerzitet umetnosti, Beograd 1988

- a) Velikost, str. 167–169
- b) Težina, str. 27
- c) Gore i dole, desno i levo, str. 31–37
- č) Smer, str. 29
- d) Oblik, str. 42–86
- e) Forma, str. 86–140
- f) Boja, str. 279–314

DIDEK, Zoran: *Raziskovanje oblikotvornosti*, DDU Univerzum, Ljubljana 1982

GARRET, Lillian: *Visual Design. A Problem Solving Approach*, Reinhold Publishing Corporation, New York 1967

IVINS, William: *Art and Geometry*, Dover Publications, New York 1964

RUDER, Emil: *Tipografija/Typographie*, Partizanska knjiga, Ljubljana 1977

D/ BARVNA TEORIJA

ADLEŠIČ, Miroslav: *Svet svetlobe in barv*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1957

ARNHEIM, Rudolf: *Umetnost i vizuelno opažanje. Psihologija stvaralačkog gledanja*, Univerzitet umetnosti, Beograd 1988

BUTINA, Milan: *Slikarsko mišljenje. Od vizualnega k likovnemu*, Cankarjeva založba, Ljubljana 1984

- a) Povezovalna vloga vizualnega zaznavanja, str. 51–55
- b) Oko in svetloba, str. 55–65
- c) Kratak pregled fiziologije gledanja, str. 65–69
- č) Ureditev slikarskih barv, str. 71–82
- d) Subjektivnost barvnih zaznav, str. 82–91
- e) Površinske in ploskovne barve, str. 91–95
- f) Normalna razsvetljava in prava barva, str. 97–101
- g) Prostorninskost barv, str. 101–111

ITTEN, Johannes: *Kunst der Farbe*, Ravensburg 1972, Otto Maier Verlag (tudi shrv. prevod: *Umetnost boje*, Univerzitet umetnosti u Beogradu, Beograd 1987)

MUELLER, C. G., RUDOLPH, Mae et al.: *Svetloba in vid*, Mladinska knjiga (zbirka Life), Ljubljana 1970

PAVLOVIČ, Zoran: *Svet boje*, Univerzitet umetnosti, Beograd 1977

TRSTENJAK, Anton: *Človek in barve*, DDU Univerzum, Ljubljana 1987

E/ LIKOVNA KOMPOZICIJA

ARNHEIM, Rudolf: *Umetnost i vizuelno opažanje. Psihologija stvaralačkog gledanja*, Univerzitet umetnosti, Beograd 1987

- a) Ravnoteža, str. 16–42
- b) Oblik, str. 42–86
- c) Forma, str. 86–135
- č) Dinamika, str. 345–373
- d) Izraz, str. 373–389

ARNHEIM, Rudolf: *The Power of the Center*, UCLA, Berkeley 1982

- a) What is a Center?, str. 1–10
- b) The strongest center and its rivals, str. 10–42
- c) Limits and frames, str. 42–71
- č) The accent on the middle, str. 71–92
- d) The invisible pivot, str. 92–115
- e) Tondo and square, str. 115–153

BUTINA, Milan: *Elementi likovne prakse*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1982

- a) Likovni prostor, str. 216–218
- b) Slikovna ploskev, str. 218–221
- c) Format, str. 221–225
- č) Medsebojni odnosi likovnih prvin v likovni kompoziciji, str. 236–243
- d) Likovna kompozicija kot likovna sintaksa, str. 243–247

BOULEAU, Charles: *Charpentres. La Géométrie secrète des peintres*, Éditions du Seuil, Paris 1963

ITTEN, Johannes: *Bildanalysen*, Otto Maier Verlag, Ravensburg 1988

KEPPEŠ, Gyorgy (edit.): *Structure in Art and in Science*, George Braziller, New York 1965

- a) Atomism, Structure and Form, str. 20–29
- b) Structure, Substructure, Superstructure, str. 29–42
- c) Syntactic Structure in the Visual Art, str. 137–150
- č) Structure as Art? Art as Structure?, str. 150–152

KLEE, Paul: *Notebooks*, Vol. 1, *The Thinking Eye*, Lund Humphries, London 1961

- a) Orientation on the surface and in space. Articulation of the pictural whole, str. 39–59
- b) The concept of analysis, str. 99–103
- c) The organisation of differences into unity, str. 449–465

KLEE, Paul: *Notebooks*, Vol. 2, *The Nature of Nature*, Lund Humphries, London 1970

- a) The energy centre, str. 25–41
- b) Structural rhythms and higher articulation, str. 43–69
- c) Construction of the golden section, str. 286–299

PETROVIĆ, Djordje: *Teoretičari proporcija*, Gradjevinska knjiga, Beograd 1974

POORE, Henry R.: *Composition in Art*, Dover Publications, New York 1967

RUDER, Emil: *Tipografija/Typographie*, Partizanska knjiga, Ljubljana 1977

Nove knjige in dodatna strokovna literatura

BUTINA, Milan: *Uvod v likovno oblikovanje*, Debora d. o. o., Ljubljana 1997

BUTINA, Milan: *O slikarstvu*, Debora d. o. o., Ljubljana 1997

BUTINA, Milan: *Prvine likovne prakse*, Debora d.o.o., Ljubljana 1997

BUTINA, Milan: *Mala likovna teorija*, Debora d. o. o., Ljubljana 2000

ČADEŽ LAPAJNE, Dragica: *Od glave do portreta*, Debora d. o. o., Ljubljana 2000

TRŠAR, Marijan: *Vasilij Kandinski, slikar in teoretik*, Mladinska knjiga, Ljubljana 1997

ZORNIK, Klavdij: *Likovna teorija*, skripta, Akademija za likovno umetnost, Ljubljana 1970

7. PRIMERI VPRAŠANJ

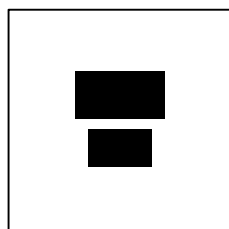
7.1 PRIMERI VPRAŠANJ IN ODGOVOROV ZA PISNI IZPIT

■ Izpitna pola 1

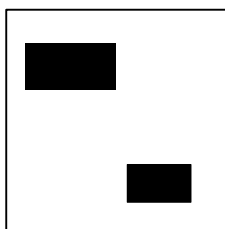
1. VPRAŠANJE

Napetost, tenzija v zaznavah

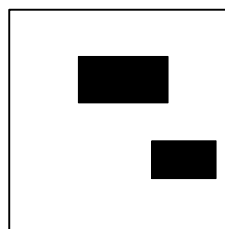
- 1) V slikovnih ploskvah A, B, C in D imate prikazane različno močne tenzije oz. napetosti med oblikama. Obkrožite primer, v katerem je napetost med oblikama največja.

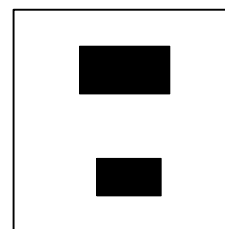
A

B

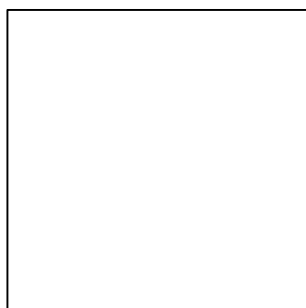
C

D

(2 točki)

- 2) Po zgornjem zgledu narišite v podano slikovno ploskev tri okrogle ploskovne oblike tako, da bo med njimi čim večja napetost.

(3 točke)

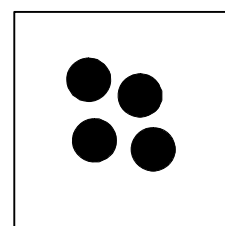
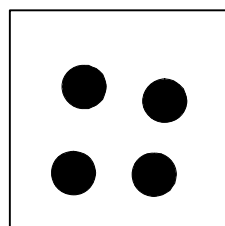
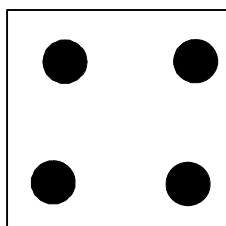
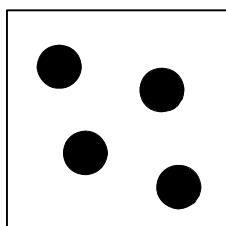
- 3) V slikovnih ploskvah A, B, C, in D so napetosti med oblikami različno močne. Obkrožite primer, v katerem je napetost med oblikami najmanjša.

A

B

C

D

(2 točki)

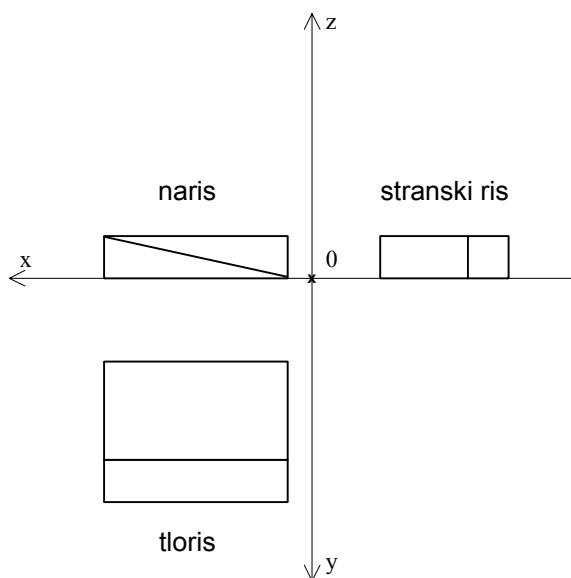
- 4) Od katerega dejavnika je odvisna napetost med oblikami v zgornjih primerih?

(3 točke)
(Skupaj 10 točk)

2. VPRAŠANJE

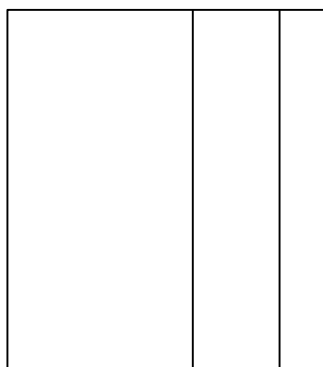
Prostor

- 1) Podan imate tloris, naris in stranski ris nekega objekta. S prostoročno skico prikažite ta objekt prostorsko. Nevidne robove narišite črtkano.

(6 točk)

- 2) Podan imate tloris neke oblike, nimate pa danega narisa in stranskega risa. Zato ta tloris lahko predstavlja hkrati več prostorskih oblik. Prostoročno skicirajte tri prostorske oblike, ki jih ta tloris lahko predstavlja. Primeri prostorskih oblik naj bodo med seboj čimbolj raznoliki.

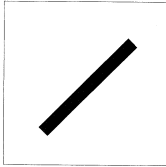
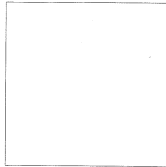
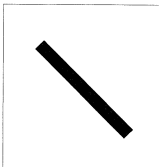
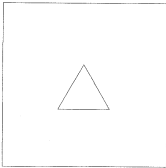
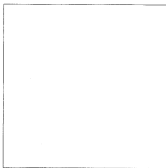
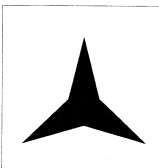
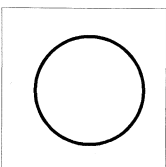
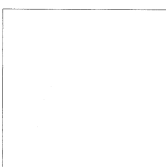
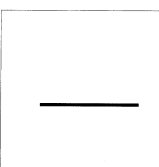
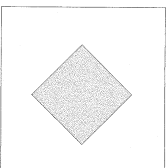
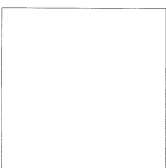
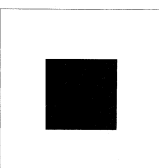
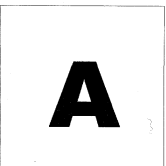
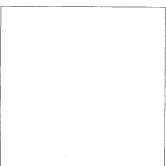
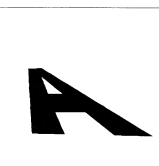

(9 točk)
(Skupaj 15 točk)

3. VPRAŠANJE

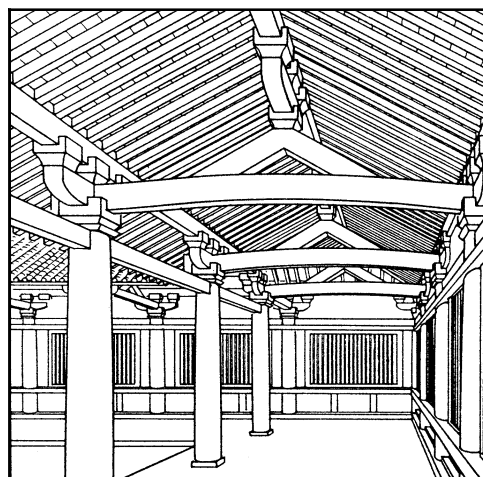
Morfologija

- 1) Kontraste med oblikami lahko ublažimo s stopnjevanji lastnosti oblik. Narišite prehodno fazo med podanima oblikama vsakega primera.

A			
B			
C			
D			
E			

(10 točk)

- 2) V slikovnem gradivu imate primere stopnjevanj, gradacij. Navedite, kaj je tisto, kar se v dani risbi stopnjuje.

(5 točk)
(Skupaj 15 točk)

4. VPRAŠANJE

Lastnosti barve

- 1) Naštejte lastnosti dimenzije barv, po katerih so barve razvrščene v barvnem telesu.

(1 točka)

- 2 A) Z barvnimi svinčniki stopnjujte izbrano barvo v okencu od leve proti desni tako, da bo iz čim bolj intenzivne barve prešla v nevtralno barvo, ne da bi ji pri tem spremenili svetlost.

(3 točke)

- 2 B) Z barvnimi svinčniki stopnjujte isto pestro barvo od leve proti desni tako, da boste na desni strani bistveno spremenili predvsem njeno svetlost, ne da bi bistveno spremenili druge lastnosti barve. Navedite, ali so se pri tem kljub temu spremenile tudi druge barvne lastnosti.

(3 točke)

- 2 C) Z barvnimi svinčniki stopnjujte isto pestro barvo od leve proti desni tako, da boste spremenili predvsem njeno barvnost. Navedite, ali so se pri tem spremenile tudi druge lastnosti barve.

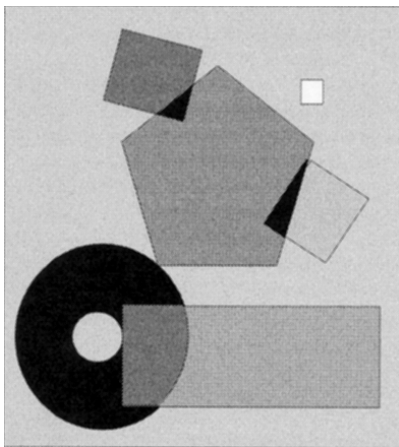

(3 točke)
(Skupaj 10 točk)

5. VPRAŠANJE

Svetlostni valer (ključ) kompozicije

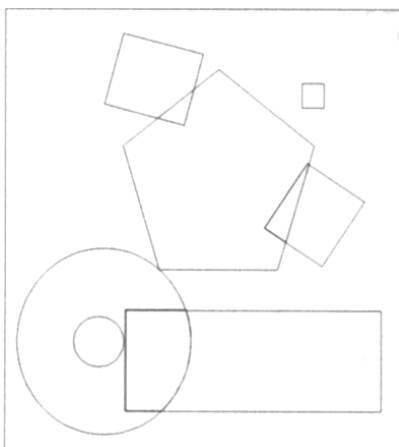
- 1) Imenujte svetlostni valer (ključ), v katerem je narejena kompozicija v slikovni ploskvi A.

A

(2 točki)

- 2) V slikovni ploskvi B določite svetlostne stopnje posameznim likom in ozadju tako, da bo celota narejena v visokem mehkem valerju (ključu).

B

(4 točke)

- 3) Navedite, od česa je odvisen svetlostni ključ neke kompozicije?

(4 točke)
(Skupaj 10 točk)

■ Izpitna pola 2

Likovna naloga – izdelek

S črnimi flomastri ustvarite na slikovni ploskvi formata A4 likovno kompozicijo na temo "RAST". Pri tem se odločite za eno od dveh možnih nalog po dveh različnih navdihih (iz narave in iz človeške ustvarjalnosti), za nalogo A ali za nalogo B.

Izbrano nalogo tudi obkrožite.

A Mikrokozmos

Le koga še ni zamikalo, da bi vsaj enkrat pogledal življenje ali različne (lahko tudi anorganske) snovi pod mikroskopom. Nesluteno bogastvo oblik, ki se spreminjajo z neverjetno dinamiko. Tako blizu nam je in vendar tako daleč. Kako zanimive naj bi bile šele oblike, ki so tako majhne, da niso vidne niti pod mikroskopom. Narišite na ploskvi formata A4 vašo vizijo mikrokozmosa: originalnega, zanimivega, lahko izmišljenega. Naj vas ne omejuje vaše znanje iz biologije, kemije ali fizike. Prepustite se svoji ustvarjalnosti in domišljiji. Ploskve so lahko med seboj diferencirane tudi s simuliranimi (ponarejenimi) teksturami.

Za izhodišče si lahko izberete nekatere od naštetih pomenov – posamezno ali v kombinacijah:

- gomazenje
- migetanje
- kopičenje
- razblinjanje

Obkrožite izbrana izhodišča.

Lahko pa dodate tudi svoja izhodišča in jih tukaj navedite:

Materiali:

- beli šelešamer A4 format (2 kosa)
- črni flomastri debeline od 0,5 do 1,5 mm
- svinčnik
- radirka
- šilček

(40 točk)

Zagovor izdelka:

Likovno analizirajte svojo kompozicijo. (V zagovoru naštejite in opišite likovne elemente, likovne spremenljivke in njihove pojavne oblike v Vaši kompoziciji, opišite oziroma pojasnite glavne lastnosti zgradbe Vaše kompozicije.)

(10 točk)

(Skupaj 50 točk)

B Stroji

Stroji, ki jih je ustvaril človek, nam dajejo in jemljejo hkrati. Obvladovanje sveta z najsodobnejšo tehnologijo je ena od klasičnih tem znanstvene fantastike. Vendar stroji niso samo koristne ali škodljive naprave. Za likovnike so zanimivi v svojih mnogovrstnih oblikah, detajlih, materialih in možnih sestavah.

Ustvarite kompozicijo, ki jo bodo navdihovali stroji, pa naj bodo majhni ali veliki, celi ali v delih, delujoči ali razpadajoči, namenjeni izboljšanju človekovega življenja ali uničevanju. Vsi narisani mehanizmi so lahko izmišljeni, domišljjski – kompozicija je lahko tudi abstraktna. Površine lahko diferencirate s simuliranimi (ponarejenimi) teksturami.

Za izhodišče si lahko izberete nekatere od naštetih pomenov – posamezno ali v kombinacijah:

- sestavljeno
- nakopičeno
- razbito
- razpadajoče
- stlačeno

Obkrožite izbrana izhodišča.

Lahko pa dodate tudi svoja izhodišča in jih tukaj navedite:

Materiali:

- beli šelešamer A4 format (2 kosa)
- črni flomastri debeline od 0,5 do 1,5 mm
- svinčnik
- radirka
- šilček

(40 točk)

Zagovor izdelka:

Likovno analizirajte svojo kompozicijo. (V zagovoru naštejte in opišite likovne elemente, likovne spremenljivke in njihove pojavne oblike v Vaši kompoziciji, opišite oziroma pojasnite glavne lastnosti zgradbe Vaše kompozicije.)

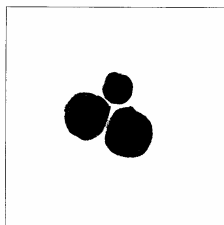
(10 točk)

(Skupaj 50 točk)

Odgovori in navodila za ocenjevanje – Izpitna pola 1

1. VPRAŠANJE (10 točk)

- 1) Največja napetost med oblikama je v primeru A. (2 točki)
1 točko dobi tisti kandidat, ki je obkrožil odgovor C.
- 2) Primer je dan v slikovnem gradivu. 3 točke dobi kandidat, ki je narisal tri okrogle točkovne oblike v neposredni bližini. 1 točko dobi kandidat, ki je narisal oblike dovolj skupaj, da jih še zaznamo kot celoto; točke pa morajo biti po velikosti v odnosu do formata dovolj majhne.

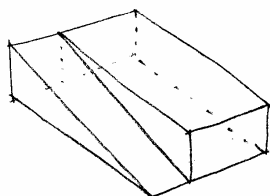

- 3) Najmanjša napetost je v primeru B. (2 točki)
1 točko dobi kandidat, ki je obkrožil odgovor A.
- 4) Dejavnik napetosti je bližina. (3 točke)
Manj jasni odgovori: položaj, lega, razdalja, oddaljenost se ovrednotijo z 1 do 2 točkama.

2. VPRAŠANJE (15 točk)

- 1) Odgovor je dan v slikovnem gradivu. 6 točk dobi kandidat, če objekt prikaže pravilno tudi z vsemi nevidnimi robovi. 5 točk dobi tisti, ki objekt prikaže pravilno, toda ne z vsemi nevidnimi robovi. 3 do 4 točke dobi tisti, ki pravilno prikaže objekt, vendar ga predstavi brez nevidnih robov. Največ 2 točki dobi tisti, ki ne ugotovi nagiba dela ploskve, sicer pa predstavi kvader ustreznih proporcev. 1 točko dobi tisti, ki ugotovi, da gre za oglato telo, razmerja stranic pa obravnava narobe.

Kot pravilne štejemo tudi tiste odgovore, ki so narisani v centralni projekciji.

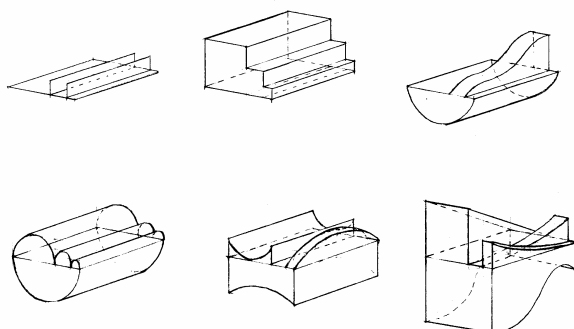

- 2) Nekaj možnih pravilnih odgovorov je danih v slikovnem gradivu. 3 točke dobi kandidat za vsako pravilno predstavljeno prostorsko obliko, če so dovolj raznolike, skupaj 9 točk.

Kot raznolikost oblik upoštevamo:

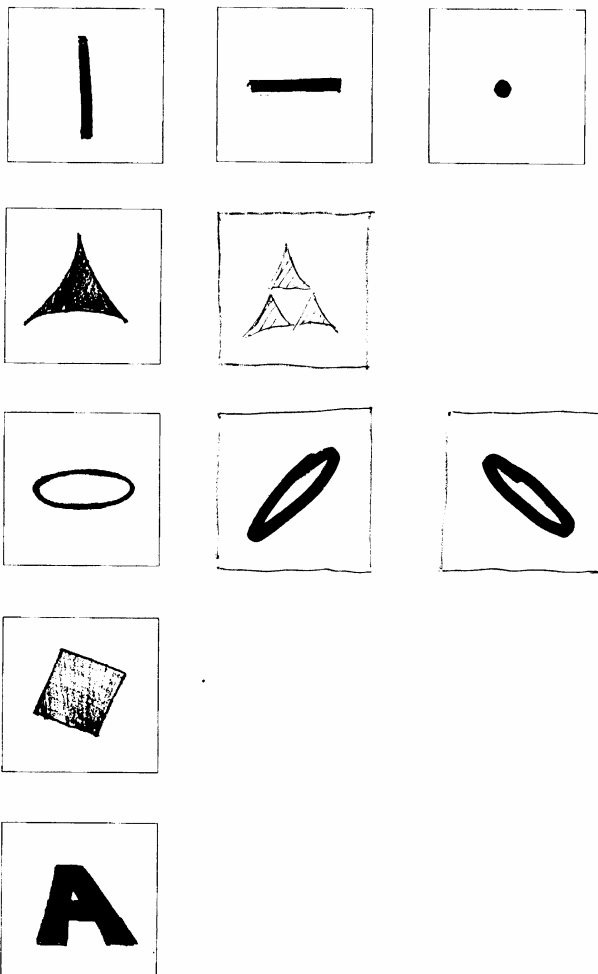
- konkavnost in konveksnost;
- masivnost ali ploskost;
- nagibe ravnih ali krivih ploskev različnih smeri (kot rast ali upadanje).

Če kandidat nariše prostorske oblike, ki so si podobne, dobi za vsak dodaten narisani primer 1 točko.

3. VPRAŠANJE (15 točk)

- 1) Odgovor je dan na slikovnem gradivu. Za vsako pravilno rešitev dobi kandidat po 2 točki, skupaj 10 točk. V primeru B in D se stopnjujeta po 2 lastnosti, za vsako od pravilno stopnjevanih lastnosti dobi kandidat po 1 točko, skupaj 4 točke.

- 2) Gre za stopnjevanje velikosti in teksture (lahko tudi gostote) ter gradacijo smeri kot posledico konvergence. Za gradacijo velikosti dobi kandidat 2 točki, za gradacijo teksture (gostote) 2 točki in za gradacijo smeri 1 točko, skupaj 5 točk.

Kandidat, ki ne navaja stopnjevanja likovnih elementov in spremenljivk, temveč opisuje objekte na risbi, lahko dobi največ 2 točki.

4. VPRAŠANJE (10 točk)

- 1) Barve so v barvnem telesu razvrščene po barvnosti, intenzivnosti in svetlosti. Za 1 točko je treba navesti vse 3 lastnosti. (1 točka)
- 2) Kandidat je ocenjen z 1 točko manj, če izhodiščna barva ni intenzivna. Kandidatu se odšteje 1 točka tudi, če ne izbere v vseh treh primerih iste izhodiščne barve (barvnosti).
- 2 A) Stopnjevanje intenzivnosti (3 točke)
3 točke dobi za stopnjevanje barve do vtisa nevtralne barve, ne da bi se pri tem bistveno spremenila svetlost ali barvnost. 2 točki dobi kandidat za stopnjevanje intenzivnosti, če se je pri tem bistveno spremenila svetlost.
- 2 B) Kandidat dobi 2 točki za prikaz stopnjevanja predvsem svetlosti barve, pri čemer se mu 1 točka odšteje, če barvo stopnjuje do bele ali črne. 3 točke dobi, če poleg pravilnega prikaza ugotovi še morebitne druge spremembe barv.
- 2 C) 3 točke dobi kandidat, ki pravilno stopnjuje izhodiščno barvo, bodisi po barvnem krogu bodisi skozi barvno telo, ter navede, katere barvne lastnosti so se pri tem spremenile. 2 točki dobi za pravilen prikaz brez navedbe sprememb barv in 1 točko, če navede spremembe barv, vendar ne prikaže stopnjevanja.

5. VPRAŠANJE (10 točk)

- 1) Kompozicija je narejena v srednjem trdem valerju. (2 točki)
1 točko dobi kandidat, če svetlostnega valerja ne poimenuje v celoti, ampak ga označi z besedo dur.
- 2) Kandidat mora uporabiti svetle sivine, lahko tudi belo; ne sme uporabiti temnih sivin in črne. Kontrasti med stopnjami svin so torej majhni. Za pravilno predstavitev zahtevanega ključa dobi kandidat 4 točke.
Kandidat lahko uporabi tudi barve, vendar morajo biti te svetle. Kandidatu, ki ne oblikuje celote, sicer pa pravilno uporabi zahtevani ključ, se odšteje 1 točka. 2 točki dobi kandidat, ki ne razlikuje svetlostnih stopenj, ampak uporabi samo eno ali dve svetlostni stopnji.
- 3) Svetlostni valer je odvisen od kontrasta med svinami in od količine (kvantitete) uporabljenih svin. Za pravilen odgovor dobi 4 točke, in sicer 2 za kontraste svetlostnih stopenj, 2 za kvantitativni kontrast.

Navodila za ocenjevanje likovne naloge – Izpitna pola 2

Likovna naloga – izdelek sestoji iz likovne naloge, izdelka v ožjem smislu (40 točk), in iz kandidatovih pojasnil h kompoziciji naloge. (10 točk)

Likovno nalogo – izdelek v ožjem smislu vrednotimo po posameznih merilih, in sicer:

1. kreativnost (25 točk)
2. uporaba likovnoteoretskega znanja (10 točk)
3. tehnična izvedba (5 točk)
4. zagovor izdelka (10 točk)

1. Kreativnost

Od kandidata se pričakuje, da bo poleg zastavljenega likovnega problema v nalogi sestavil čim bolj zanimivo kompozicijo. To pomeni, da mora pokazati poznavanje morfologije in načine nastajanja oblik.

Od 0 do 5 točk dobi tisti, čigar kompozicija je banalna in nezanimiva, oblikotvorno revna.

Od 6 do 10 točk dobi tisti, čigar kompozicija je sicer pričakovana, vendar je iz izdelka vsaj deloma vidna individualnost. Kompozicije se običajno gibljejo znotraj povprečja.

Od 10 do 15 točk dobi kandidat, čigar rešitev je manj pričakovana, bolj izvirna in je torej izraz individualnosti. Taka likovna kompozicija nas preseneča po oblikah in njihovi medsebojni interakciji na slikovni ploskvi.

Od 15 do 25 točk dobi tisti kandidat, čigar kompozicija kaže razvito individualnost. Likovna kompozicija nas v teh primerih zelo preseneča po oblikotvornih lastnostih.

2. Uporaba likovnoteoretskega znanja

Kandidat mora upoštevati osnovno izhodišče naloge in svojo kreativnost nadgraditi z zavestnim likovnoteoretskim znanjem.

Od 0 do 5 točk dobi tisti, ki v nalogi ni upošteval ali ni dovolj upošteval izbranega izhodišča. Kandidat v kompoziciji slabše uporabi znanje tvorjenja oblik z likovnimi elementi, spremenljivkami in kompozicijskimi načeli.

Od 6 do 8 točk dobi tisti, ki se izbranega izhodišča likovne naloge zaveda in ga vsaj povprečno uresničuje. V kompoziciji uporabi znanje o raznolikih možnostih tvorjenja oblik z likovnimi elementi, spremenljivkami in kompozicijskimi načeli.

Od 9 do 10 točk dobi tisti, ki je izhodišča v nalogi dosledno upošteval in v kompoziciji pokazal kompleksno znanje tvorjenja z likovnimi elementi, spremenljivkami in kompozicijskimi načeli.

3. Tehnična izvedba

Ocenjujemo smiselno uporabo tehnike.

5 točk dobi kandidat za ustrezno uporabo likovne tehnike.

Od 3–4 točke dobi kandidat za zadovoljivo izvedbo v izbrani likovni tehniki.

Od 1–2 točki dobi kandidat za površno izvedbo izdelka.

0 točk dobi kandidat za malomaren izdelek.

4. Zagovor izdelka

Sestoji iz likovne analize izdelka, ki naj vsebuje osnovno vedenje o pojavnih oblikah likovnih elementov in likovnih spremenljivk, uporabljenih v kompoziciji, ter iz zagovora bistvenih lastnosti zgradbe kompozicije.

Od 0 do 3 točke dobi tisti, ki našteje nekatere uporabljene likovne elemente.

Od 4 do 5 točk dobi tisti, ki nekatere likovne elemente tudi opiše in navede nekaj likovnih spremenljivk.

Od 6 do 8 točk dobi tisti, ki opiše bistvene likovne elemente in spremenljivke ter njihovo medsebojno povezavo v kompoziciji.

Od 8 do 10 točk dobi tisti, ki smiselno in celovito analizira glavne likovne elemente, spremenljivke, zgradbo kompozicije in navede uporabljena kompozicijska načela.

7.2 PRIMERI VPRAŠANJ ZA USTNI IZPIT

A RAVEN

1. Kaj je predmet likovne teorije?
2. Katere so orisane in katere orisne likovne prvine?
3. Primerjajte med seboj zakonitost modelacije in modulacije.
4. Načrtajte razmerje zlatega reza tako, da je podana daljša dolžina in narišete krajšo.
5. Pojasnite razliko med duhovnimi in materialnimi likovnimi izraznimi sredstvi.
6. Razložite pojem in funkcijo likovnega elementa točka.
7. Razložite vpliv položaja oblik v slikovni ploskvi na likovno težo.
8. Navedite neprojekcijske prostorske ključne in obravnavajte stopnjevanje (gradiente).
9. Naštejete nekaj klasičnih grafičnih tehnik in opišite eno izmed njih.
10. Pojasnite pojem vizualnih konstant v zaznavah in jih poimenujte.

B RAVEN

1. Pojasnite razmerje med obliko, likom in formo v likovnem oblikovanju.
2. Prikažite razliko med aditivnim in subtraktivnim barvnim mešanjem in pripadajočima barvnima krogoma.
3. Opišite strukturo polja sil v formatu in njen vpliv na likovno komponiranje.
4. V priloženem slikovnem gradivu analizirajte in predstavite kompozicijo slike francoskega romantičnega slikarja Theodora Géricaulta Splav Meduze.
5. Razložite pojem svetlostni valer in pojasnite, v kakšnem odnosu je do količinskega kontrasta.
6. Opišite razliko med simetričnim in nesimetričnim ravnovesjem. Vaš odgovor dodatno pojasnite s skico.
7. V priloženem slikovnem gradivu analizirajte formalno zgradbo slike G. Braqua.
8. V priloženem slikovnem gradivu obravnavajte odnos figura/ozadje. Pri vseh predlogah utemeljite svoje stališče.
9. V slikovnem gradivu – risbi, slikarja W. Hogartha, poiščite namenoma napačno uporabljene prostorske ključne in jih obravnavajte.
10. Analizirajte in pojasnite nekaj kompozicijskih načel, ki jih je arhitekt Jorn Utzon uporabil pri oblikovanju Operne hiše v Sidneyju (slikovno gradivo).